

KIKE AMONARRIZ (TOPAGUNEA) ETA

MIREN DOBARAN (HPS)

Pandemiak baldintzatutako Euskaraldiak *arigune*-etan ipini du erronka

Miren Dobaran Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako sailburuordea eta Kike Amonarriz Euskaltzaleen Topaguneko lehendakaria elkarrizketatu ditugu, Euskaraldiaren antolatzaile nagusiak. Bigarren edizioan *arigune*-ak dira protagonista. Dobaranek saltoki handiak eta finantza erakundeak euskararen estrategikotasunaz konbentzitzeko darabiltzaten diskurtsoak azaldu dizkigu. Amonarrizen ustez, herritarrek eta eragileek bezala, erakundeek aurrerapausorik ematen ez badute Euskaraldiak zentzua galduko luke.

 ONINTZA IRURETA AZKUNE DOSPORDOS

Zuek zer izango zarete, *belarriprest* edo *ahobizi*?

Miren Dobaran: Nik *ahobizi* aukeratu dut, nahiz eta izena eman dutenen %80k ere *ahobizi* aukeratu duen eta *belarriprest*-ak behar ditugun. Normala da [antolatzaileen ustez *belarriprest* kopuruak handiagoa izan behar du *ahobizi* kopuruak baino], bigarren aldia da, ez da erraza rol bakoitzak zer esan nahi duen ulertzea eta jendeak rolak gaitasunarekin lotzen ditu, jokabidearekin baino. Oreakarik ez dago [*belarriprest* eta *ahobizi* portzentajeetan], eta hor jarri behar dira indarrak. Masa kritikoa handia daukagu agian hamabost egunerako *ahobizi* konpromisoa ezin duena hartu, baina bai *belarriprest*-arena. Ez dakigu jende horrek

rolak ez dituen ulertu eta horregatik ez den animatu *belarriprest* izatera edo zer gertatu den. Lana egin behar dugu, jendeari ulertarazteko eta beldurrak kentzeko.

Kike Amonarriz: *Ahobizi* izango naiz. Mirenek esan duenaren haritik, orain arte iritsi ez garen sektoreetara iritsi nahi baldin badugu progresioaren ideia oso inportantea da. Bi rol egoteak hori adierazi nahi du. Hizkuntza praktiken aldaketan badago graduazio bat: lehen urrats batzuk emateko *prest* baldin bazaudete, baina ikusten baduzu *ahobizi*-aren konpromisoak urrutiegi daukazula, tarteko etapa bat daukazu. Tarteko etapa hori zenbat eta handiagoa izan, orduan eta aukera gehiago sortuko ditugu euska-

raz egiteko, eta orduan eta jende gehiago hurbilduko dugu euskararen praktikara.

Euskal Herri osorako ariketa berdin planteatzeak ez dauka arriskua ingurune batzuetan, batik bat euskaldunetan, ariketa ahultzeko?

K. Amonarriz: Kontrakoa ikusten dut. Herri txiki euskaldun batean, behar bada, txapak ere ez dituzte behar zeren denek badakite euskaraz egiten dutela, baina herri txiki horietan ere, badira euskararen erabilera ohikoa ez duten pertsonak eta horiek hurbiltzeko *belarriprest*-aren figura ezinbestekoa da. Bestalde, ingurune edo familia erdaldunetan bizi denari esaten badiotzu mundu guztiari lehen hitza euskaraz egin behar

EUSKARALDIA

"Mercadonari esan diogu: hemengo produktuak saltzea kalitatezko zerbitzua eskaintzea da, baina hemengo hizkuntza eskaintzea ere bai".

MIREN DOBARAN

"Euskaraldia formatu berria da, ahula ere bai, oraindik gorpuztu eta sendotu behar du. Ez lioke batere onik egingo menpekotasunak, ezta ere konfrontazioak".

KIKE AMONARRIZ

diola eta inguruko guztiekin euskaraz egin behar duela, kolapsatu liteke eta utzi. *Belarriprest*-aren figura abegikorra da, motibatzailea, eta harrera funtzioa betetzen du.

Ehuneko bosta galdu genezake *ahobizi*-ak izan zitezkeen horietan? Bada, agian, gal genitzake, baina irabazteko daukaguna galdu genezakeena baino mila bider gehiago da.

M. Dobaran: Ados nago. Entrenamendua behar dute eta ezin dute ariketa hasi estresatuta. Jendeak serio hartzen du hau eta ondo egin nahi du.

Arigune-ena kontzeptu berria da eta pandemiaren eraginez zailtasunak izan dituzue haiek

zer diren azaltzeko eta sortzeko. Zenbaterainoko sendotasuna izango du entitateek arigune-ak sortzeko hartu duten konpromisoak?

M. Dobaran: Saiatuko gara ahalik eta pedagogia lan onena egiten. Hala ere, hau ez da bukatuko edizio honetan. *Arigune*-ak egiteko sortu den dinamikari ematen diot batez ere garrantzia. Lantoki batean lantalde batek adostea zein hizkuntzatan hitz egingo duten eta hori mantentzea ikaragarria da, sekula ez da gertatu. Batzuek ulertzen dutelako eta besteak hitz egiteko gai direlako bilerak euskaraz egitea adostea normalizatu eta sistematizatu balitz, askoz ere aurre-rapauso handiagoak emango genituzke erakundeetan eta lantoki pribatuetan.

K. Amonarriz: Egin kontu *arigune* bakoitza sortzeko barne azterketa egin dutela, erabaki bat hartu dutela, jendearen onarpen bat egon dela... Hemen sortzen den ereduak hemendik bi urtera *arigune*-en potentzia biderkatu dezake eta konbentzitura nago oso emaitza onak lortuko direla aurten ere. *Arigune*-ak sortzeko eraman duten prozedura eraman da eta baldintza hauetan [pandemia garaian], esan nahi du oso jende motibatua eta kontzientziatua dagoela.

Bigarren edizioan entitateek garrantzi berezia hartuko zutela esan zenuten. Nolako lanketa egin duzue?

M. Dobaran: Finantza erakundeekin batzorde bat daukagu lanean. Esan genien

Nolakoa izango da bigarren edizioa?

Hizkuntza ohiturak aldatu eta euskaraz gehiago egiteko ariketa azaroaren 20tik abenduaren 4a bitartean egingo da. 2018an ariketa hamabi egunekoa izan zen eta aurten hamabostekoa izango da. *Gehiago, gehiagorekin, gehiagotan* lelopean egingo da bigarren edizioa.

Egitasmoan parte hartzeko bi baldintza bete behar dira: 16 urtetik gorakoa izatea eta gutxienez euskara ulertzeko gaitasuna izatea. Azaroaren 19ra arteko epea dago *ahobizi* edo *belarriprest* rola aukeratu eta ariketan izena emateko.

Edizio berezia izango da aurtengoa, COVID-19ak baldintzatutakoa. Antolatzaileek aitortu dute herri batzordeak martxan jartzea eta entitateetan *arigune*-ak sortzea zaila izan dela.

Lehenengo edizioan bezala, *ahobiziek* eta *belarriprestek* protagonismo handia izango dute, eta egiteko bera. Euskaraldiaren antolatzaileen nahia izan da aurten bi rolak hobeto azaltzeko ahalegin handiagoa egitea eta ariketa sakonago eta zorrotzago egiteko aukera izatea. 2018an hizkuntza gaitasunarekin lotu ziren bi rolak, eta horregatik, ahalegin berezia egin nahi izan dute rol bakoitzak zer esan nahi duen azaltzen. Aurrekoan bezala, identifikazio txapak eramango dira paparrean.

2020ko berrikuntza *arigune*-ak dira. *Arigune*-ak euskara ulertzen dutenak eta euskara dakitenak elkarrekin euskaraz arituko diren gune kolektiboak dira. Entitateek, dela denda txiki, saltoki handi, erakunde publiko, lantegi edo herriko elkarteek halako guneak sortzeko erraztasunak jarri dituzte eta gune horietako pertsonak ariketan parte hartzeko nahia adierazi dute. *Arigune*-ak barrura begirakoak edo kanpora begirakoak dira. Adibidez, barrura begira, enpresa bateko bilerak euskaraz egin daitezke parte hartzaile guztiek euskaraz ulertzeko gaitasuna dutelako eta enpresan zuzendaritzaren eta langileen artean bilera horiek *arigune* bihurtzea erabaki dutelako. Kanpora begira, saltoki handi batek saltzailez osatutako *arigune* bat sor dezake erosleei zerbitzua euskaraz eskaintzeko.

Euskaraldiaren antolatzaile nagusiak 2018ko berak dira: Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza eta Euskaltzaleen Topagunea. Haiekin batera arituko dira Euskarabidea, Euskararen Erakunde Publikoa, Euskal Elkargoa eta Euskal Konfederazioa.

Euskaraldia zetorrela eta *arigune*-ak sortzeko eskatu genien. Erantzuna oso ona izan zen. Hemengo kutxek-eta aspalditik dituzte erabilera planak, nahiko irabazita ditugu, baina nik nahi dut Euskaraldia BBVAn edo Banco Santanderren egitea. Eta ondoren abia ditzatela euskara planak eta abar.

Saltoki handien batzordean ere berdin egin dugu. Batez ere egoitza kanpoan dutenei beren beregi esan zitzaiezen zein garrantzitsua den ez bakarrik 0 kilometroko produktuak izatea, baizik eta hemengo hizkuntzaren aldeko apustua egitea. Adibidez, Mercadonari esan diogu: hemengo produktuak saltzea kalitatezko zerbitzua eskaintzea da, baina hemengo hizkuntza eskaintzea ere bai. Era naturalean hartzen dute. Orain beraiezen arazo handiena da euskaraz aritzeko nahikoa gaitasun ez duten pertsonak ari direla kontratatzen, lan merkatuan ez dagoelako.

Bai finantza erakundeetan bai saltoki handietan, lehia handia dago eta hori guretzako ona da, zeren hasiko dira: “Zuk hemengo produktuak? Nik ere bai. Zuk hizkuntza? Nik ere bai”.

Bidea hori da, sektoreka aritzea eta bati esatea gizarte erantzukizunagatik egin behar duela; beste bati “zuk jakingo duzu, baina ez duzu salduko”; besteari kontsumitzaileak eskubidea duela.

K. Amonarriz:
Lehia aipatu duzu.

Euskaraldiak erreferentzia eskaintzen die oraindik euskararen gurdira igo ez direnei edo makal dabiltzane. Euskal Herri osoan egiten den ariketa sozial masiboa izanda, daukan ikusgarritasuna handia da. Bezeroek, erabiltzaileek, herritarrek, ikusten dugu zeinek eman duen horretara pausoa eta zeinek ez. Horrek lehia positiboa sortzen du hizkuntza erabilerari begira. Herrietan ere nabari da.

Diskurtsoari dagokionez, sektorearen arabera egokitzen ari gara. Kalitatearen diskurtsoa daukagu, bezeroaren hizkuntza eskubideak...

baina herriko kirol elkartera goazenean ere diskurtsoa doitu egin behar dugu.

Erakunde publikoei dagokionez, pandemian bestelako aurpegia ikusi dugu. Gobernuaren komunikazio estrategia, asko, gaztelaniaz izan da. Herritarrek kexatu dira, baita kazetariak ere.

M. Dobaran: Argi dago arazoak egon direla, ez dute funtzionatu gure prozedura batzuek. Itzulpenak ez dira egin sasoz, beranduago ateratzen ziren gazteleraz arineketan produzitu behar izan delako. Hausnarketa egin dugu. Gobernu berriarekin aldaketa ikaragarria dagoela uste dugu, jada prozedura batzuk martxan daude, saiatzen ari gara batzarrak urteetan ere neurriak eta abar bi hizkuntzetan ateratzen, eta hori da gure helburu nagusia orain: erakundeei eta herritarrei informazioa euskaraz eta gaztelaniaz aldi berean helaraztea. Gure sailburu berriak egiten ari diren ahalegina ikusi da gobernu berrian. Guk izan behar dugu eredu garri.

K. Amonarriz: Pandemiak agerian utzi ditu hainbat ahulgune. Horietako bat izan da nabarmen ikusi dela zein erakunde, establezimendu edo gizarte eragiletan ohituta zeuden erdaraz funtzionatzen, eta ondoren euskarazko itzulpena egiten. Harrigarria da, zeren

“

Hor dauka indargunea Euskaraldiak, aurten hasitako bideari bi urtean segida eman beharko zaio, batez ere entitateen ikuspegitik”

KIKE AMONARRIZ

nahiz eta erdaraz lan egin, komunikazio publikoak euskaraz egiteko baliabide guztiak ditugu, itzultzaile neuronalak hor daude, eta lana aldi berean eginez gero ez dago inolako arrazoirik euskarazko komunikazioak ez ateratzeko edo beranduago egiteko.

Euskaraldiak balio du disfunczio horiek nabarmentzeko eta disfunczio horiei aurre egiteko arrazoi gehiago edo presio gehiago izateko, bai erakundeetako, baita herri mailako ere. Euskaraldiak aterki bat eskaintzen du eskaera horiek babes zabalagoa izan dezaten.

Pandemia hasi zenean denok izan genuen zalantza: “Egin ahal

izango dugu?”. Uste dut hartutakoa oso erabaki egokia izan zela. Euskaraldirik egin ez balitz orain, kontuan izanik gainera Korrika bera ere atzeratu dela, euskararen gaia erabat desagertuta egongo zen agenda soziopolitikotik. Euskaraldiak balio digu bai instituzioen barrutik, bai euskalgintzatik edo bestelako eragile sozialetatik euskararen gaiari beste zentralitate bat emateko, elkar babesteko, eta elkarren artean indar handiagoa egiteko.

Hizkuntzaren erabileraren ardura herritarren bizkar uzteko arriskua dago Euskaraldiaren bidez? Gobernuaren ardura baztertzeko arriskua dago?

M. Dobaran: Guk badakigu zeintzuk diren gure ardurak, baina beste alde batek, badakigu bakarrik ezin dugula. Esparru batzuetara gobernu ezin da heldu bere esku-hartze soilaren bidez. Gobernuak diru baliabideak jarri behar ditu, legeak egin behar ditu, eta gizartearen atxikimendua irabazi. Eredugarri izan behar dugu eta eduki behar dugu amets bat, sinetsi behar dugu kapaz izango gara eremu gehiago irabazteko. Gizartea lo ikusten dut. Batzuk protestaka ari dira esanez ez dugula ezer egiten eta beste batzuek diote euskararena lortuta dagoela. Ez, ez, borroka hau maratonia da. Gizarteak jakina daukala erantzukizuna, gizarteak erabaki behar du hizkuntza gutxitu batean bizi nahi duen ala ez. Eta erantzukizuna konpartitua da. Guk lau urtean behin azterketa daukagu.

K. Amonarriz: Euskaraldiak arrisku horren kontrakoa ekarri du. Ekarrri du oso garbi ikusaraztea hizkuntza ohituren aldaketarako ariketa soziala egingo bada, eta neurri batean, hizkuntza ohituren aldaketa globala emango baldin bada, ezinbestekoa dela erakundeek eta administrazioek dagozkien erantzukizunak beren gain hartzea. Hasieratik esan genuen Euskaraldiak praktikak, aldaketak, eta konpromiso zehatzak eskatzen dituela. Zorionez, Euskaraldiak lortu du Euskal Herriko erakunde eta udalerrri gehien adostasuna, baina adostasuna praktikara eramateko konpromisoa ere hor dago. Ez baldin bada ikusten Euskaraldiaren eraginez erakundeetan aurrerapausoak ematen direla Euskaraldiak bere zen-

tzua galduko du. Eragileek eta herri-tarrek ere aurrerapausoak ematen ez badituzte zentzua galduko du. Euskaraldiaren indarrak nagusienetakoa da eragile bakoitzari bere funtzioa bete dezan eskatzen diola.

Bigarren edizioa eta gero zer?

M. Dobaran: Pandemiaren testuinguruan kokatuta zelan joan den ikusi beharko da. Adituei eta herri batzordeei entzungo diegu. Horrela erabakiko dugu hirugarren edizioa, baina ez nuke arinegi joan nahiko. Kontua ez da gauza berriak asmatzea, ez bagara gai edizio hauetako oinarri-oinarrizko ariketak ulertzeko. Kontua da bi urtean behin egiten segitzea, eta hau ez bilakatzea jai bat. Pazientzia behar da, badakigu honen emaitzak ez direla bi edizioetan ikusiko, baina ea edizio batzuk egiten direnean aldaketa batzuk ikusten diren eta jendeak ahalduz zailagoetan pausoak ematea erabakitzen duen.

K. Amonarriz: Iruditzen zait hirugarren Euskaraldia ez dela bigarrenaren-gandik hain diferentea izango, beti ere kontuan izanda bigarren hau zein baldintzatan egin behar izan dugun. Oraindik finkatu beharrean gaude. Hizkuntza ohituren aldaketa egitea asko kostatzen den prozesua da, *arigune*-ak martxan jarri besterik ez ditugu egin.

“
**Nik nahi dut
Euskaraldia BBVA-n
edo Banco
Santanderren egitea”**

MIREN DOBARAN

la 70.000 lagunek eman du izena. 2018an 225.000 herritarrek eman zuten izena.

Izena eman dutenen artean %20ak lehen edizioan ez zuen parte hartu.

%80ak ahobizi rola aukeratu du eta %20ak belarriprest.

423 udalerrik eman dute izena eta 375 herri batzorde eratu dira.

6.737 entitatetan 25.000tik gora arigune sortu dira.

%52 barne arigune-ak dira eta %48 kanpo arigune-ak.

Arigune gehien sortu dituztenak saltoki eta zerbitzu emaile txikiak, elkarteak, hezkuntza arloko eragileak, zerbitzu enpresak eta erakunde publikoak izan dira.

Oharra: azaroa hasiera arteko datuak dira.

Zer dira belarriprest eta ahobizi?

Belarriprest: Beraiei euskaraz hitz egiteko eskatzen dute, euskara ulertzen dute eta beraiekin euskaraz aritzea nahi dute. Ulertzen duten guztiekin ez dute une oro euskaraz hitz egingo agian, baina ahal eta nahi duten guztietan egingo dute. Gakoa jokaeran dago eta ez gaitasunean.

Ahobizi: Euskaraz ulertzen duten guztiekin euskaraz egingo dute. Euskaraz ulertzen ote duten ez dakienean lehen hitza, beti, euskaraz izango da; mintzakideak euskaraz ulertzen badu, euskaraz jarraituko dute beti. Gakoa ahal den guztietan euskaraz egitea da, jokaerak definitzen du rola, alegia.

Euskaraldia palanka sendo bat da hurrengo urteetan erakundeetakoek, eragileek eta euskaltzaleek erabil dezaten beren erakundeetan euskararen biziberitze prozesuak indartzeko. Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak bezala, udalek hartu dute parte, eta denek aztertu beharko dute zertan hobetu dezaketen haien euskararekiko praktika. Hor dauka indargunea, aurren hasitako bideari bi urtean segida eman beharko zaio, batez ere entitateen ikuspegitik. Banketxeak aipatu ditugu. Haietaz bezala, adibidez, euskal telebistak ikusi beharko du zein urrats berri emango dituen ikus-entzuzkoen euskarazko eskaintza gehiago indartzeko edo ETB2 bera hizkuntzaren normalizazio bidean jartzeko. Kirol elkarrekin berdinean egin beharko dute. Denok sekulako terrenoa daukagu lanerako.

Hizkuntza politikaren aurrean erantzun soziala neutraliza dezake euskalgintzaren eta instituzioen arteko lankidetzaren estuak?

K. Amonarriz: Topaguneak beti egin du elkarlanaren aldeko apustua eta horrek ez du esan nahi kritikak edo aldarrikapenak egin behar izan direnean egin ez dituenik. HPSren eta Topagunearen arteko errespetua eta konfiantza dago, baina bakoitzak badaki non dagoen eta zein funtzio bete behar dituen. Elkarlanak ekarri dituen onurak ikusi ditugu eta antzeman dugu zein

potentzialitate duen horrek. Euskaraldia formatu berria da, ahula ere bai, oraindik gorpuztu eta sendotu behar du. Ez lioke batera onik egingo menpekotasunak, ezta ere konfrontazioak. Beste gauza bat da ordea, bakoitzak bere funtzioak izatea, autonomia bere iritziak plazaratzeko. Elkarlana ez da bide erraza eta horrek ere entrenamendua behar du.

M. Dobaran: Guk ez dakigu beste era batera lan eginen. XXI. mendeko gizartean gobernu batek gobernantza modu honekin lan egin behar du edo ezin du lanik egin. Ez dut imajinatzen euskalgintzari bizkarra emanda lan egin dezakedanik. Errespetua zor diogu elkarri. Nik badakit zein den nire erantzukizuna. Lehen esan dut, lau urtean behin azterketa daukat. Elkarlan honi esker lortu dugu Euskal Herri osoan lehenengo aldiz horrelako egitasmo bat martxan jartzea. Eta ez gara Topagunearekin bakarrik ari elkarlanean, euskalgintzako elkarte eta sektore guztiekin ari gara.

K. Amonarriz: Badago beste puntu bat beste hausnarketa baterako balioko lukeena: gauza bat da HPSrekiko harremana eta beste kontu bat da, gobernu osoa kontuan hartuko bagenu, euskarari zentralitate gehiago eman beharko litzaiokeela uste dugula. Sail batzuk ari dira lanean eta beste batzuetan euskara nahiko periferikoa da. ●